https://doi.org/10.32849/2409-9201.2025.25.47

УДК [347.91: 34.01]: 001.891

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ВИРОБНИК» ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

Ганна КОРНІЄНКО

доктор юридичних наук, професор, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків)

UDC

METHODOLOGICAL APPROACHES TO DEFINING THE CONCEPT OF «AGRICULTURAL PRODUCER» AS A LEGAL CATEGORY

Ganna KORNIYENKO

Doctor of Law, Professor, Docent

Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv)

https://orcid.org/0000-0002-7062-1027

У статті досліджуються методологічні підходи до визначення поняття «сільськогосподарський виробник» як правової категорії. Враховуючи соціальні та економічні трансформації, виникає необхідність застосування міждисциплінарних методологічних підходів для комплексного вивчення та визначення правового статусу сільськогосподарського виробника. Особливу увагу приділено тісному зв'язку правового статусу сільськогосподарського виробника з економічними процесами, динамікою аграрного ринку, державним регулюванням, сезонністю, залежністю від природних факторів і відтворюваним характером виробництва. Визначено, що правова модель поняття «сільськогосподарський виробник», з позицій синергетичного підходу, є не статичною конструкцією, а процесом діяльності в межах системи, що формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, таких як: економічна політика держави, соціальні потреби, кліматичні умови, циклічність виробництва тощо. Наголошено, що застосування системного методологічного підходу забезпечить всебічне осмислення поняття «сільськогосподарський виробник». За допомогою аксіологічного підходу підкреслено стратегічну роль сільськогосподарського виробника як суб'єкта критичної інфраструктури, який відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки, соці-

The article explores methodological approaches to defining the concept of "agricultural producer" as a legal category. In light of social and economic transformations, there is a necessity to apply interdisciplinary methodologies for a comprehensive study and definition of the legal status of the agricultural producer. Particular attention is given to the close connection between the legal status of the agricultural producer and economic processes, market dynamics, state regulation, seasonality, dependence on natural factors, and the renewable nature of production. It is established that the legal model of the concept "agricultural producer," from a synergetic perspective, is not a static construct but a process of activity within a system shaped by internal and external factors such as state economic policy, social needs, climatic conditions, and production cyclicality. The application of a systemic methodological approach ensures a thorough understanding of the concept "agricultural producer." Using an axiological approach, the strategic role of the agricultural producer as a subject of critical infrastructure is emphasized, highlighting their key role in ensuring food security, social welfare, stability, and national security. It is revealed that the interpretation of legal norms regarding the legal status of the agricultural producer should be carried out with a comprehensive approach to current

ального добробуту населення, стабільності та національної безпеки. Розкрито, що тлумачення правових норм щодо правового статусу сільськогосподарського виробника має здійснюватися з урахуванням комплексного підходу до чинного законодавства, зокрема норм, що регулюють аграрні, земельні, екологічні відносини, а також державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників та соціальний розвиток сільських територій. Водночас тлумачення норм, що визначають поняття сільськогосподарського виробника, повинно базуватися на засадах збереження національних традицій землекористування та дотримання принципів соціальної справедливості. Історико-правовий метод дозволяє враховувати не лише зміни в правовому регулюванні аграрних відносин у різні історичні періоди, а й ціннісний вплив діяльності сільськогосподарських виробників на розвиток аграрних відносин. У сучасних умовах для визначення поняття «сільськогосподарський виробник» доцільно застосовувати також порівняльно-правовий метод, який дозволяє виявляти ефективні моделі правового визначення його статусу в інших країнах та адаптувати позитивний міжнародний досвід до національних реалій. Використання відповідного методологічного інструментарію дозволяє визначити українського сільськогосподарського виробника як суб'єкта, що здійснює комплексну діяльність із вирощування сільськогосподарської продукції, поєднуючи публічні та приватні інтереси. Він відіграє ключову роль у гарантуванні продовольчої безпеки, збереженні традицій землекористування та підтримці розвитку сільських територій.

Ключові слова: сільськогосподарський виробник, методи пізнання, сільськогосподарське виробництво, сільськогосподарська продукція, продовольча безпека, синергетичний підхід, правовий статус

legislation, including norms regulating land relations, environmental safety, state support of agricultural producers, and social development of rural areas. At the same time, the interpretation of norms defining the concept of the agricultural producer must be based on the principles of preserving national land use traditions and adherence to social justice. The historical-legal method allows consideration not only of changes in the legal regulation of agricultural relations over different historical periods but also of the value-based impact of agricultural producers' activities on the development of agricultural relations. In modern conditions, it is also advisable to apply the comparative-legal method to define the concept of "agricultural producer," which enables identifying effective models of agricultural regulation in other countries and adapting positive international experience to national realities. The use of the appropriate methodological toolkit allows defining the Ukrainian agricultural producer as a subject engaged in complex activities related to the cultivation of agricultural products, combining public and private interests. The agricultural producer plays a key role in ensuring food security, preserving land use traditions, and supporting the development of rural territories.

Keywords: agricultural producer, methods of cognition, agricultural production, agricultural products, food security, synergistic approach, legal status

Вступ. Однією з найбільш складних і дискусійних проблем у сфері аграрної науки залишається визначення виробника сільськогосподарської продукції, або «сільськогосподарського виробника» як правової категорії. Характеристика цього суб'єкта аграрних правовід-

носин має економічний та соціальний вимір, оскільки його діяльність безпосередньо пов'язана із гарантуванням продовольчої безпеки держави, збереженням та розвитком сільських територій, а також підтримкою зайнятості сільського населення. Про важливе значення сільськогосподарських виробників в економічній системі України свідчать конкретні факти. Попри численні внутрішні й зовнішні виклики, український аграрний сектор демонструє високу стійкість і адаптивність. Так, у 2024 році експорт аграрної продукції становив $24,6 млрд, що є вагомою часткою від загального обсягу зовнішньої торгівлі України – $41,6 млрд. Ці показники підтверджують не лише стратегічну роль агросектору в національній економіці, а й визначальне місце України на світовому продовольчому ринку [1]. Водночас слід підкреслити, що в умовах сучасних викликів значення соціальної ролі сільськогосподарського виробника дещо змінюється. Це виникає внаслідок того, що спостерігається зниження продуктивності аграрного сектору, що зумовлено відтоком кваліфікованих працівників через їхню міграцію або мобілізацію; виникає загроза знищення традиційних форм господарювання, які базуються на спадковості, досвіді поколінь, що має вияв у функціонуванні сімейних фермерських господарств та сільськогосподарських кооперативів; в умовах сучасних викликів ускладнюється впровадження інновацій у сільське господарство, знижується інвестиційна привабливість сільських територій, що, у свою чергу, сприяє поглибленню соціальної депресії в регіонах [2, с. 7]. Слід зазначити, що в економічному аспекті сільськогосподарський виробник функціонує в межах економічної системи, забезпечуючи виробництво та реалізацію сільськогосподарської продукції, що впливає на продовольчу безпеку та розвиток національної економіки. Отже, соціальний аспект вказує, що його діяльність невід'ємно пов'язана із соціальними, культурними та історичними особливостями сільських громад, де важливу роль відіграють традиції, спадковість та сімейні форми господарювання. Наведене вказує на дихотомію діяльності сільськогосподарського виробника. Тому виникає необхідність виокремлення особливих методологічних підходів до його вивчення та визначення специфіки його правого статусу. Так, методологія дослідження правового статусу сільськогосподарського виробника повинна інтегрувати економічний аналіз із соціологічними, правовими та культурологічними аспектами, забезпечуючи комплексне розуміння його ролі та статусу як правової категорії. У зв'язку з цим виникає потреба у виробленні належних методологічних підходів до визначення поняття «сільськогосподарський виробник» як правової категорії. Їх розробка має враховувати міждисциплінарну природу аграрного права, специфіку аграрного виробництва, а також комплексність правового регулювання сільськогосподарської діяльності. Наведене підкреслює актуальність та нагальність дослідження проблематики виокремлення методологічних підходів до визначення поняття «сільськогосподарського виробника» як правової категорії.

Мета статті полягає у виявленні та характеристиці методологічних підходів до визначення поняття сільськогосподарський виробник як правової категорії. Для досягнення цієї мети необхідно виокремити систему методів, розкрити спеціальні методологічні підходи щодо визначення правового статусу сільськогосподарського виробника, окреслити напрями наукових розвідок.

Виклад основного матеріалу. Методологічні підходи до аграрно-правових досліджень базуються на справедливому твердженні Н.О. Багай: «Еволюція наукових досліджень про законодавче регулювання аграрних відносин в Україні відображає розвиток суспільних відносин, геополітичні зміни в державі, пріоритети державної політики та інші суспільні явища і процеси» [3, с. 10]. Пізнання будь-якої аграрно-правової категорії ґрунтується на використанні складного методологічного інструментарію, зумовленого складністю її правової природи. Слушно зазначає В.В.Носік, що в умовах війни наукові доктрини аграрного, земельного, екологічного права, як і інші національні правові доктрини, виявились не готовими до того, аби запропонувати інституційно-правові моделі вирішення земельних, аграрних, продовольчих та інших проблем в умовах війни [4, с. 39]. Так, сільськогосподарське виробництво регулюється комплексом правових норм, зокрема нормами аграрного, земельного, цивільного, господарського, екологічного законодавства. Слід підкреслити, що окремо існують технічні

регламенти, правила, стандарти щодо вирощування окремих сільськогосподарських культур, експлуатації сільськогосподарської техніки, циклу вирощування тощо. Все це впливає на методологічний інструментарій аграрно-правових категорій. Крім того, аграрно-правові дослідження базуються на тісному зв'язку з політичними, економічними дослідженнями, здобутками у сфері селекції, технічними інноваціями тощо. Зазначене створює підґрунтя щодо застосування міждисциплінарного методологічного підходу. Загалом, міждисциплінарна методологія сприяє виявленню тих глибинних зв'язків між правом і владою, які виражаються в процесах інституціоналізації держави, легітимації політичної та правової системи, наділенні права владними атрибутами, а влади – властивостями легальності [5, с. 266]. Такий підхід забезпечує цілісне бачення аграрно-правових явищ, дозволяє комплексно аналізувати чинне законодавство та виявляти прогалини в правовому регулюванні аграрних відносин.

Враховуючи наведене, слід підкреслити, що визначення поняття «сільськогосподарський виробник» як правової категорії базується на міждисциплінарній методології. Зокрема, важливо враховувати, що визначення сільськогосподарського виробника, його специфіку не можна розкрити без урахування наявності відповідної матеріально-технічної бази, спрямованості діяльності, а також соціального аспекту його функціонування. Його діяльність має безпосередній зв'язок із економічною системою держави. Вивчення правової категорії «сільськогосподарський виробник» не можливе без глибокого розуміння економічної системи держави, в якій він функціонує, а також без урахування циклічності сільськогосподарського виробництва як ключової особливості сільськогосподарської діяльності. Правовий статус сільськогосподарського виробника тісно пов'язаний із економічними процесами, динамікою ринку, державним регулюванням, а також із сезонністю, залежністю від кліматичних змін та відтворюваним характером сільськогосподарського виробництва. Існує залежність від інноваційних підходів до вирощування сільськогосподарської продукції. Усе це вимагає системного, міждисциплінарного підходу до правового аналізу. Тому цілком логічним є застосування відповідного методологічного інструментарію, зокрема синергетичного та системного підходів, які дають змогу комплексно досліджувати правову природу «сільськогосподарського виробника» як правової категорії, враховуючи взаємозв'язок економічних, соціальних та правових чинників.

Синергетичний підхід є результатом умоглядного сприйняття правової дійсності, що є методологічною моделлю розгляду досліджуваного правового явища; як процес він є втіленням визначеної, зокрема в порядку самоорганізації, правової моделі, результатом саморегулювання [6, с. 73]. Варто враховувати, що синергетичні закономірності виявляються лише у відкритих системах, тобто тих, що взаємодіють із навколишнім середовищем [7, с. 333]. Як справедливо вказують О.М. Балинська, В. А. Ященко, цей «методологічний підхід імпонує теорії права, де його розвиток відбувається за аналогічними правилами, а саме за правилами узгодження внутрішніх суперечностей: очевидно, протиріч між сущим і належним (природним і позитивним правом), громадським та індивідуальним (публічним і приватним правом), мірою свободи і необхідністю, принципом формальної рівності та його практичним втіленням, справедливістю і несправедливістю тощо, тобто тими суперечностями, які фактично є в основі правової реальності» [8, с. 5]. Отже, синергетичний підхід виступає не лише результатом умоглядного осмислення правової дійсності, а й важливою методологічною моделлю аналізу складних правових явищ, зокрема правового статусу сільськогосподарського виробника. При цьому правова модель поняття «сільськогосподарського виробника», згідно із синергетикою, є не статичною конструкцією, а процесом здійснення діяльності в межах системи, обумовленої внутрішніми та зовнішніми факторами, таких як: економічна політика держави, соціальні потреби, кліматичні умови, циклічність виробництва тощо. Саме в межах синергетичного підходу, як справедливо підкреслюють О.М. Балинська та В.А. Ященко, можливо дослідити механізми узгодження публічного та приватного інтересів у діяльності сільськогосподарських виробників із урахуванням їхньої ролі в економічній системі держави та забезпеченні продовольчої безпеки. Застосування цього підходу дозволяє глибше осмис-

лити правову природу сільськогосподарського виробника не як формального учасника аграрних правовідносин, а як елемент складної, адаптивної системи, яка постійно змінюється, реагуючи на виклики середовища та потреб суспільства. Тобто поняття «сільськогосподарський виробник» розглядається як динамічна система його діяльності. Синергетичний підхід має вияв і в окремих напрямах сільськогосподарського виробництва. Наприклад, під час вирощування органічної сільськогосподарської продукції діяльність сільськогосподарського виробника набуває специфічних особливостей, що відрізняють цей вид аграрної діяльності від інших форм сільськогосподарського виробництва. Загалом це свідчить про те, що діяльність сільськогосподарського виробника доцільно розглядати як самостійну систему зі своїми унікальними характеристиками.

Крім синергетичного методологічного підходу, варто використовувати і системний підхід. Цей підхід дозволяє здійснити аналіз внутрішньої будови об'єкта, виокремити елементи системи та зв'язків між ними. Це дає можливість виокремити структуру, функцію, елементи, цілісність об'єкта, що досліджується. В рамках цього підходу кожен з елементів системи розглядається крізь призму системи в цілому, як продовження її властивостей і особливостей. Поєднання системного і синергетичного підходу призводить до акценту на здатності системи до самоорганізації, стійкості і стабільності [9, с. 14]. Системний методологічний підхід може поділятися на окремі методи, зокрема системно-структурний (інституціональний) метод сталих форм (норм, зразків поведінки, навичок, звичаїв). При цьому структура як схема зв'язку між компонентами, їх упорядкування в цілісність, особливий спосіб їхнього зв'язку і взаємодії дозволяє побачити їхнє розміщення та дію в просторі й часі, порядок, за яким один елемент взаємодіє з другим, у якому напрямі ця взаємодія поширюється [10, с. 23]. Зважаючи на це, можна стверджувати, що застосування системного методологічного підходу до виокремлення поняття «сільськогосподарський виробник» забезпечує його комплексне осмислення. У системному контексті це поняття охоплює, зокрема, такі елементи: правове регулювання; специфіку правосуб'єктності; організаційно-господарський статус – форма господарювання (ФГ, ПП, СТОВ, САТ тощо). Саме ці елементи впливають на формування внутрішніх відносин сільськогосподарського виробника (відносини із засновниками, членами, учасниками, найманими працівниками), зовнішніх правовідносин (державної підтримки, оподаткування тощо); соціальну відповідальність сільськогосподарського виробника тощо.

При виокремленні поняття «сільськогосподарський виробник» як правової категорії особливу роль відіграє аксіологічний методологічний підхід. Важливість використання аксіологічного підходу в дослідженні правових явищ зумовлена і близькістю права та моралі [11, с. 119]. Аксіологічний підхід щодо правових явищ повинен базуватися на сучасних цінностях суспільств [12, с. 162]. Цей методологічний підхід надає можливість вийти за межі суто формально-юридичного аналізу та зосередитися на таких аспектах, як: справедливість, соціальна значущість, економічна ефективність та екологічна відповідальність діяльності сільськогосподарських виробників. У світі соціальна відповідальність виробників сільськогосподарської продукції пов'язується із збереженням навколишнього середовища, вирощування безпечної харчової продукції, поширення органічного виробництва, розвитку соціальної інфраструктури села [13, с.4]. Саме це дозволяє розглядати поняття «сільськогосподарський виробник» із урахуванням його соціальної функції, впливу на розвиток суспільних відносин у сільській місцевості. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення особливо загострилася демографічна ситуація в сільській місцевості. Спостерігається стійкий відтік населення з сіл, що призводить до зменшення трудових ресурсів і ослаблення мотивації до збереження національних традицій землеробства. За таких умов суттєво зростає рівень соціальної відповідальності сільськогосподарських виробників, які дедалі більше виступають не лише як суб'єкти господарювання, а й як носії соціальної стабільності, культурної спадщини та гаранти продовольчої безпеки в регіонах. Аксіологічний підхід дозволяє виявити і ціннісний підхід щодо побудови взаємодії між державою – людиною – природою. Це є підґрунтям для виявлення стандартів, екологічних норм у діяльності сільськогосподарських виробників.

Також саме цій підхід підкреслює значення фермерства для збереження національної аграрної спадщини сільського виробництва.

Варто враховувати, що аксіологічний підхід доцільно застосовувати для осмислення діяльності сільськогосподарських виробників у контексті забезпечення продовольчої безпеки держави. Так, у Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 р. № 684-р, зазначено, що продовольча безпека країни за визначенням Продовольчої та сільськогосподарської Організації Об'єднаних Націй, – це система, яка чітко функціонує для забезпечення всіх прошарків населення харчовими продуктами за прийнятими фізіологічними нормами за рахунок власного виробництва та необхідного імпорту тих продуктів харчування, для виробництва яких відсутні внутрішні умови [14]. Відповідно до п. 4 ч. 4 ст. 9 Закону України «Про критичну інфраструктуру» до життєво важливих функцій та/або послуг, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України, належить, зокрема, продовольче забезпечення [15]. Отже, і сільськогосподарський виробник виступає стратегічно важливим суб'єктом критичної інфраструктури, який відіграє ключову роль у гарантуванні продовольчої безпеки, соціального добробуту населення, стабільності та національної безпеки в цілому.

Серед базових методологічних підходів щодо визначення поняття «сільськогосподарський виробник» особливе місце посідає герменевтичний підхід, який дозволяє глибше осмислити правові норми крізь призму їхнього соціального контексту, історичного розвитку та ціннісного наповнення. Доцільно застосовувати герменевтичний підхід і в аграрно-правових дослідженнях, оскільки він дозволяє проводити аналіз текстів законів та передбачає розгляд нормативного акта як структури, що має смислову єдність [16, с. 60]. Герменевтичний метод тлумачення норми права є саме тим інструментом, за допомогою якого можна вирішити проблему подвійного сенсу. Герменевтика, крім дешифрування буквального смислу тексту, що здійснюється за допомогою лінгвістичного тлумачення, дозволяє розкрити зміст правового контексту [17, с. 155]. Тобто цей методологічний підхід виступає ефективним інструметом для подолання незрозумілих правових формулювань, оскільки він дозволяє виявити глибинний зміст правових положень, який не завжди очевидний з буквального прочитання. Слід звернути увагу, що тлумачення правових норм, які стосуються визначення правового статусу сільськогосподарського виробника, має здійснюватися з урахуванням комплексного підходу до чинного законодавства, зокрема норм, що регулюють земельні відносини, екологічну безпеку, державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, а також соціальний розвиток сільських територій. При цьому тлумачення норм, що визначають поняття «сільськогосподарський виробник», має базуватися на таких засадах, як: збереження національних традицій землекористування та дотримання принципів соціальної справедливості.

Не можна обійти увагою і використання історичного методологічного підходу щодо визначення поняття «сільськогосподарський виробник» як правової категорії. Цей метод надає можливість простежити трансформацію аграрних норм і принципів від давніх часів до сьогодення щодо становлення сучасного розуміння сільськогосподарського виробника. Без звернення до історичного пояснення сутності права і держави юриспруденція не може всебічно осягнути процеси виникнення, становлення, розвитку та вдосконалення державно-правових явищ [18, с. 100]. В основу історико-правового методологічного підходу покладено систему загальнонаукових та спеціальних принципів і способів організації та побудови теоретико-пізнавальної діяльності в галузі дослідження державно-правової реальності в історичній ретроспективі [19, с. 162]. При характеристиці історичного методу не можна оминути думку В.М. Пекарчука про необхідність використання методологічного комплексу, що включає аксіологічний та герменевтичний підходи, які гармонійно доповнюють один одного, сприяючи отриманню всебічних знань (максимально об'єктивних) про історико-правову дійсність [20, с. 44]. Дійсно, історико-правовий метод пізнання та характеристики правового статусу сільськогосподарського виробника є неможливим без урахування його ціннісного впливу на розвиток суспільних відносин на відповідних історичних етапах та зміни змісту норм права.

Історико-правовий метод пізнання щодо характеристики правового статусу сільськогосподарського виробника надає можливість враховувати не лише змін у правовому регулюванні аграрних відносин у різні історичні періоди, а й осмислення ціннісного впливу діяльності сільськогосподарських виробників на розвиток аграрних відносини.

У сучасних умовах для виокремлення поняття «сільськогосподарський виробник» необхідно застосовувати і порівняльно-правовий метод. Він дає змогу виявити ефективні моделі аграрного регулювання в інших державах, адаптувати позитивний міжнародний досвід до українських реалій та забезпечити гармонізацію національного аграрного законодавства з європейськими правовими стандартами. На сучасному етапі українського розвитку в ході проведення правових реформ метод особливо актуальний: за допомогою зазначеного методу спрощується також й об'єктивна оцінка місця та ролі досвіду кожної країни [21, с. 159]. Цей підхід простежується у таких фактах: 04 липня 2018 р. Кабінет Міністрів України здійснив затвердження технічних регламентів та відповідних змін, що забезпечать виконання умов для укладення між Україною та ЄС Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА), яка, у свою чергу, забезпечить вільний доступ відповідного українського обладнання на ринки ЄС на основі взаємного визнання результатів оцінки відповідності [22].

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що виокремлення поняття «сільськогосподарський виробник» як правової категорії має спиратися на поєднанні загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. Серед основних методологічних підходів базовим виступає аксіологічний метод, який дозволяє виокремити ціннісну складову у правовому статусі сільськогосподарського виробника. Застосування цього методу дає змогу виявити соціальну відповідальність сільськогосподарського виробника, його суттєвий вплив на розвиток сільської місцевості, а також визначити його як ключового учасника в системі продовольчої безпеки держави. Внаслідок складності його діяльності необхідно використовувати і синергетичний методологічний підхід. Застосування цього підходу дозволяє осмислити діяльність сільськогосподарського виробника в її циклічній природі як самостійну систему, що формується й розвивається під впливом як внутрішніх (економічних, організаційних), так і зовнішніх (правових, соціальних, екологічних) факторів. Загалом, не можливо повноцінно виявити специфіку правового статусу сільськогосподарського виробника без застосування міждисциплінарного методологічного підходу, оскільки саме він дозволяє простежити взаємозв'язок між економічною системою, національною безпекою, кліматичними змінами та глобалізаційними процесами, що безпосередньо впливають на діяльність і правове становище сільськогосподарського виробника. Отже, сучасний методологічний інструментарій дає змогу комплексно охопити всі аспекти та вияви правового статусу сільськогосподарського виробника. Водночас динаміка нормотворення, зміна соціально-економічних умов та виклики, зумовлені воєнним станом, актуалізують потребу в подальших наукових дослідженнях у цій сфері. Під час використання відповідного методологічного інструментарію можна означити, що український сільськогосподарський виробник – це суб'єкт, що здійснює системну діяльність із вирощування сільськогосподарської продукції, поєднуючи публічні та приватні інтереси, є суб'єктом продовольчої безпеки, забезпечує збереження традицій землекористування, підтримку розвитку сільських територій.

Посилання:

1. Експорт агропродукції у 2025 році: виклики та можливості для виробників і трейдерів. URL : https://mainbusinesspartner.ua/uridichnii-blog/eksport-agroprodukcziyi-u-2025-roczi-vyklyky-ta-mozhlyvosti-dlya-vyrobnykiv-i-trejderiv/.

2. Вініченко І.І., Дідур, К.М., Малина С.Г. Формування системи соціально-економічного забезпечення розвитку сільських територій як основи продовольчої безпеки у повоєнний період. Агросвіт. 2025. № 11. С. 4–14. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.11.4.

3. Багай Н.О. Теоретичні проблеми розвитку аграрного законодавства: монограф. ДВНЗ «Прикарпатський націон.ун-т ім. В.Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2020. 305 с.

4. Носік В.В. Реалізація гносеологічної функції аграрного, земельного, екологічного права в системі юридичної науки в Україні. Нове українське право. Вип. 5. 2023. С.38–45.

5. Цуркан-Сайфуліна Ю. Міждисциплінарна методологія в контексті права і влади. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 11. С. 262–272.

6. Погребняк В.Я. Синергетичний підхід у методології дослідження механізму переходу цивільних прав та обов'язків. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 6. Т. 1. С. 70–73.

7. Гулик Г.С. Синергетичний підхід у застосуванні економіко-правових інструментів під час формування системи сталого лісокористування. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.15. С. 331–335.

8. Балинська О. М., Ященко В. А. Синергетика як методологічна парадигма юридичних досліджень. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична. 2017. Вип. 4. С. 3–12.

9. Ковбасюк С. В. Методологічні підходи у структурі сучасної методології державознавства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2023 № 63. С. 12–16. DOI https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.63.3.

10. Шахов С.В. Системний методологічний підхід до пізнання феномена ефективності норм адміністративного права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2019. Вип. 56. Т. 2. С. 20–24.

11. Кучук А. Аксіологічний підхід до дослідження правових явищ. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 9. С. 116–120.

12. Ховпун О.С. Застосування аксіологічного підходу під час дослідження адміністративно-правового забезпечення фармації. Наукові записки. Серія: Право. 2019. Спецвипуск № 7. С. 160–164.

13. Ganna Korniyenko. Legal support of social responsibility of agribusiness entities of Ukraine. DIXI, vol. 23, n. 2, julio-diciembre 2021, 1—14. URL: https://vlex.com.co/vid/legal-support-of-social-878269940.

14. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 р. № 684-р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#Text.

15. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1882-IX. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text.

16. Корнієнко Г. С. Агробізнес в Україні: теоретико-правові проблеми становлення та розвитку: монографія. Харків : Юрайт, 2023. 560 с.

17. Кослова І.П. Герменевтичний метод тлумачення норм права: історична та юридична дивергенція. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки. 2015. № 827. С. 153–158.

18. Бикова Я. А. Історичний підхід у сучасних процесах пізнання права. Актуальні проблеми політики: зб.наук.пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2011. Вип. 44 . С. 95–102.

19. Долгорученко К. Історико-правовий підхід у методології дослідження діяльності спецвідділу «Вінета» Міністерства просвіти і пропаганди Райху на окупованих українських територіях. Юридичний вісник. 2019. № 4. С. 161–166. DOI https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.985.

20. Пекарчук В.М. Історико-правові дослідження: особливості методології. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 4. С. 42–44. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-477.

21. Юркевич Х. Порівняльно-правовий метод у конституційно-правових дослідженнях. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 2. С. 156–160.

22. Уряд затвердив нові технічні регламенти та вніс зміни до деяких чинних. URL : https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=eaa4fb87-ceeb-47c2-8bcd-b071b00709af&title=UriadZatverdivNoviTekhnichniReglamentTaVnisZminiDoDeiakikhChinnikh.

Статтю було подано	04.04.2025	The article was submitted
Статтю було прийнято	18.04.2025	The article was accepted